

Friemann, Jerzy

"Finansowanie postępu naukowo-technicznego w krajach socjalistycznych", Mieczysław Marlewicz, Warszawa 1968 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/1, 146-147

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cenzowanej książce, zapomnianego fizyka-teoretyka, ucznia P. Hertza, pod którego kierunkiem wykonał w Getyndze pracę doktorską w 1913 r. Dr J. N. Kroo w roku akademickim 1925/1926 był profesorem fizyki teoretycznej w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, wykładając dla studentów Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego mechanikę.

Przytoczone fragmenty oryginalnych prac ogłoszonych w języku niemieckim lub francuskim zostały przetłumaczone przez autorów lub, jeżeli były swego czasu tłumaczone na angielski, cytowane są według ówczesnych tłumaczeń. Np. praca M. Plücker'a opublikowana w „Poggendorff's Annalen” w 1858 r., została ogłoszona po angielsku w tym samym roku w „Philosophical Magazine”. Podobnie praca P. Zeemana ogłoszona w Berlinie — ukazała się w londyńskiej „Nature” w 1897 r.

W książce, umieszczono na papierze kredowym całostronicowe portrety artystyczne lub fotografie M. Faradaya, H. Hertza, W. Crookesa, R. A. Millikana, J. J. Thomsona, J. J. Balmera, C. G. Barkli, E. Rutherforda, E. Mardsena, N. Bohra oraz mniejsze zdjęcia J. Chadwicka i H. G. J. Moseleya, wielkich koryfeuszy nauk fizycznych. Przed kartą tytułową znalazła się fotografia znajdującego się w Deutsches Museum w Monachium aparatu J. J. Thomsona do oznaczania stosunku e/m .

Jak wszystkie książki wydawane w Wielkiej Brytanii, i ta jest wydrukowana starannie i zawiera tylko nieliczne błędy drukarskie, przede wszystkim w cytatach źródeł literatury niemieckiej (np. ss. 8, 11, 131, 191). Autorzy, wymieniając źródła, przy nazwiskach badaczy nie zawsze podają inicjały ich imion, a brak skorowidza nazwisk wydaje się przykrym niedopatrzeniem, ponieważ w wydawnictwach tego typu jest on nieodzowny.

Spśród licznych książek o charakterze historycznym, jakie ukazały się za granicą w ciągu ostatnich lat, praca Conna i Turnera jest interesującą pozycją światowej literatury z zakresu fizyki, nie wymaga konieczności szukania dawniejszych prac w starych annałach, ułatwia studia nad rozwojem koncepcji współczesnego modelu atomu, a liczne odnośniki do literatury przedmiotu, cytowane w tekście, w każdej chwili pozwalają sięgnąć do źródeł.

Książka Conna i Turnera zasługuje na przeczytanie i powinna znaleźć się na półkach bibliotek zakładów naukowych, związanych z badaniami z zakresu struktury atomów.

Ignacy Stroński, Jan Szymakowski

Mieczysław Marlewicz, *Finansowanie postępu naukowo-technicznego w krajach socjalistycznych*. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1968, ss. 212.

Badania porównawcze z zakresu finansów w gospodarce socjalistycznej są ważne i pożyteczne zarówno dla teorii, jak i dla praktyki. Stały się one szczególnie potrzebne obecnie, gdy w poszczególnych socjalistycznych krajach przeprowadza się reformy gospodarcze, a w ich ramach wykonywane są prace nad możliwie wszechstronnym doskonaleniem metod zarządzania i planowania, a także stymulowania i finansowania, w tym także finansowania postępu naukowo-technicznego, czemu poświęca interesującą książkę dr M. Marlewicz.

W rozdziale pierwszym autor stara się wyjaśnić przyczyny, uzasadniające potrzebę specjalnych rozwiązań w dziedzinie finansowania prac nad postępem technicznym. Przyczyny te tkwią — według niego — w specyficznym charakterze, ryzyku oraz sprzeczności ich prac nad postępem technicznym.

Następny rozdział poświęcony jest budżetowemu finansowaniu prac nad postępem technicznym. Zawiera on porównanie i uogólnienie doświadczeń państw socjalistycznych (Czechosłowacji, NRD, Polski, Rumunii, Węgier, ZSRR) w tym zakresie

na tle teoretycznych założeń finansowania budżetowego oraz zadań, jakie spełnia budżet państwowy w dziedzinie finansowania postępu naukowo-technicznego.

Rozdział trzeci *Finansowanie postępu naukowo-technicznego z funduszków celowych* zajmuje ważne miejsce w pracy, ponieważ fundusze postępu technicznego wysuwają się obecnie na czoło w systemie finansowania postępu naukowo-technicznego, a doświadczenia posiadane na tym odcinku są najbogatsze.

Marlewicz dokonuje tu porównania i uogólnienia tych doświadczeń na tle teoretycznych założeń oraz poglądów zawartych w fachowej literaturze ekonomicznej państw socjalistycznych.

Następnie autor bada, porównuje i uogólnia zasady zastosowania kredytu bankowego do finansowania prac nad postępem technicznym, i tu również wyjaśniając niektóre kwestie teoretyczne.

Szczególnie istotny jest rozdział piąty, w którym czytelnik znajdzie rozważania na temat systemu finansowego placówek naukowo-badawczych, a więc całości norm organizacyjno-prawnych dotyczących gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych w instytutach naukowo-badawczych i innych placówkach wykonywających prace nad postępem technicznym.

Na końcu książki ujęto w punktach podstawowe wnioski wypływające z porównawczej analizy metod finansowania postępu naukowo-technicznego w państwach socjalistycznych. W siódmym, ostatnim punkcie autor pisze:

„Zasady, formy i metody finansowania prac nad postępem technicznym zależą w decydującym stopniu od zasad, form i metod prowadzenia państwowej polityki rozwoju nauki i techniki oraz zasad planowania organizacji i kierowania pracami naukowo-badawczymi i działalnością w dziedzinie wprowadzania postępu technicznego w gospodarce narodowej krajów socjalistycznych. Wszystkie te zasady są stale rozwijane i doskonalone. Nie można więc twierdzić, że system finansowania prac nad postępem technicznym, ukształtowany w wyniku poszukiwań, prowadzonych zwłaszcza w ciągu ostatniego dziesięciolecia, nie będzie ulegał dalszym zmianom. Wydaje się jednak, iż skoro specyficzny charakter oraz ryzyko prac nad postępem technicznym są cechami immanentnymi, i skoro w żadnym kraju nie udało się dotąd znaleźć sposobu na likwidację sprzeczności postępu technicznego, to można przypuszczać, że tendencja do tworzenia odrębnych zasad, form i metod finansowania prac nad postępem technicznym będzie utrzymywała się również w przyszłości” (ss. 204—205).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że książka dra M. Marlewicza jest pierwszą wyczerpującą, bogato udokumentowaną pracą z tego zakresu, opublikowaną w krajach obozu socjalistycznego.

Jerzy Friemann

Actes du XIe Congrès International d'Histoire des Sciences. Varsovie—Toruń—Kielce—Cracovie 24—31 août 1965. T. 1—6. Ossolineum — Maison d'Édition de l'Académie Polonaise des Sciences, Wrocław—Varsovie—Cracovie 1967—1968, ss. 211 + 331 + 448 + 321 + 388 + 351, ilustr.

Sześciotomowe, liczące łącznie ponad 2000 stron *Akta XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki*, który odbył się w 1965 r. w Polsce¹, ukazały się jako wspólne wydawnictwo Komitetu i Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.

W pierwszym tomie *Akt* zamieszczono materiały dwu sesji plenarnych oraz pięciu sympozjów Kongresu, w pięciu dalszych tomach — materiały pięciu jego sekcji.

Niektóre przemówienia i referaty sesji plenarnych — inauguracyjnej i zamy-

¹ Por. sprawozdania z Kongresu w nrach 4/1965 (ss. 663—664) i 1—2/1966 (ss. 157—169) „Kwartalnika”.